

saul van messel

ONGENEESSELK/
GRUNNEGER GEDICHTEN

*vief òlle bundels
en ain spiksplinternije*

SAUL VAN MESSEL
ONGENEESLIK/GRUNNEGER GEDICHTEN

gelaaide

òl vrok
woarvan ik
nije gedichten
mok

© Saul van Messel, Heemstede, 1985.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

ISBN 90 70323 08 7

Uitgave: Stichting 't Grunneger Bouk, Postbus 157, 9750 AD Haren, 1985.

Druk: Actief Scheemda bv.

Verkoop en distributie: Stichting De Boukenkist,
Torum 1, 9679 CL Scheemda, telefoon 05979-3212.

Deze uitgave is tot stand gekomen dankzij subsidie van het Provinciaal Bestuur van Groningen.

saul van messel

ONGENEESSELK/
GRUNNEGER GEDICHTEN

*vief òlle bundels
en ain spiksplinternije*

stichting 't grunneger bouk / bevrijdingsdag 1985

ongeneesek

veur die mien löt
dou k deure op slöt

laagt löt

hest ook aaltied wat
nou mout ik ja wel
deur t sleudelgat

TEN GELEIDE

*òl stemmen dij k heur
goan aaltied mor deur
aignlielik zunde dak schrief
en dij stemmen soms steur*

Sedert 1969 verscheen van mijn hand een aantal poëziebundels in het Grunnegers, waarvan de eerste vijf zijn uitverkocht. Het plan deze in één band te herdrukken, kwam een paar jaar geleden op in het brein van Marga Kool. Mijn zeventigste verjaardag en de literaire prijs van 't Grunneger Bouk (1983) stimuleerden daartoe mede.

Het resultaat ligt thans voor ons onder de titel *ONGENESESELK*, die eens te meer wil uitdrukken, dat mijn poëtische kwaal in het dialect een chronische is. Aan het eerste vijftal wordt alweer een spiksplinternije toegevoegd: 1985-1945.

Onder deze anachronistische tijdsnoemer vatte ik veertig vaarregels samen, die als vanzelf het spectrum weerspiegelen van alle gedichten, die ik onder de karakteristiek *joods* sedert 1967/1968 publiceer. Herinneringspoëzie, één gecontinueerde *confessio judaica*, die het *niet kunnen vergeten* als onuitputtelijke inspiratiebron weet. En het belijden daarvan als een innerlijke noodzaak. Mij stoort het niet, dat er zoveel gedichten kwamen en nog steeds komen. Ik weiger ze te onderdrukken.

Dialect/Auditief

Het teruggrijpen op de taal van mijn vroege jaren verplaatst mij naar de periode 1918/1928 (1938) toen ik indrukken opdeed die in een vrij gevorderd stadium van mijn leven deze poëzie vorm zouden geven. De opvallend late neerslag van een joodse jeugd, die ik nooit zal kunnen vergeten.

Het Grunnegers dat ik schrijf is gebaseerd op auditieve reminiscentie. Ik heb destijds geen kennis genomen van wat als dialect-literatuur existeerde. En dit geldt onverminderd tot ver na 1945.

Eerst lang na de oorlog manifesteerde zich dit dichterschap onverwacht, in een streektaal die ik toen eigenlijk nog maar alleen uit de verte *hoorde* spreken.

Dit uitzonderlijke aspect deed mij besluiten de spelling van de oorspronkelijke bundels in grote lijnen aan te houden.

Eindredactie

Ook de samenstelling daarvan heb ik goeddeels onaangetast gelaten. Slechts in uitzonderingsgevallen liet ik een item weg, voegde ik een toe, dan wel verschikte de volgorde enigszins. Een enkele "bewerking" registreer ik, meer als verrassing voor mezelf. Opdrachten vervielen. Waar de naam feitelijk titel was, heb ik deze tweemaal laten staan.

Jizker

Aan de herinnering van zovele vermoorde joden draag ik deze verzamelbundel op. Erkentelijk jegens het Gewest, dat de uitgave ervan heeft mogelijk gemaakt. En niet het minst ook jegens goede vrienden uit het Noorden, die zich daarvoor hebben ingezet.

Het woord zij verder uitsluitend aan de poëzie zuls:

*vernuuvert joe wat
- mien gedichten -
meer as schrievm
kin ik nait
veur joe doun*

Jaap Meijer/Saul van Messel

Heemstede 18 november 1984
mien twijnseuvmtegstige joardag

INHOLD

VROUGER OF LOATER	9
TWIJSPAALK MIEN BLOASBAALK	37
MIEN LAID DAT VLOGT	67
HELP MIE T ONTHOLN	99
AIGN ETMOAL	127
1985-1945/FATTEG VAARREGELS	149
BIBLIOGRAFIE	171

in de marge

klaaikloetn
n bult zaand

mor aan de kaand
schrift muze
mit vaaste haand:

dien kinderlaand

VROUGER OF LOATER

1969

dij woorn doun t waark zuls

veur die

sloek en slicht
hangn gedienn
over mien
roeg gedicht

moar nait
veur die
mien wicht

bühnenfieber

aan hoanebaalkn tou
bin ik vol
wèl fluustert nou
wat ik wol

OET MIEN DAIP

joa waarom

vandoage eerst
woarom nait
ainmoal
gustern

heur ik
mien nije
laider
lustern

zo wied

de baanderdeurn
van mien
vrouge joarn
doe hest ze
oopm moakt

zo wied - zo wied
dat ik mien
voader heur:
mien laive
tied

daip

in d'oosterhoavm
hebn van nacht
bagelmeulns
noar mien jonge
joarn groavm

joakobsledders
huiten hail
wat oet
mien daip

dou ik slaip

zo kold

snij op mien dreumm
bloumm op glaas
as of vrouger
weeromme waas

moar vrouger blift
en nait te griepm
binn smaale drift
en glinne riepn

stem

woar blift
dien stem
dij mie
weer ruipt
- miejong -

woar blifst
doe moeke
dij ik
zuik
- ik gong -

winst

oeterdepoet
zee n vraauw in n schoet
tot daip in de nacht
heb ik op heur wacht

testimonium

old is ons volk
zuver as gold
vruchtbaar as slied
staark as n diek

AIGN AARF

aign aarf

as wie ons aign doagn
van de kelinder scheurn
wozn wie as kinder al
dat w' hier nait heurn

ahasverus

boesjeude
zel die kriegn

dr binn haildal
gain jeudn meer

boesjeude komt
aaltied weer

benedn pekel

opoe woonde
aan de zaipziederswieke
bie de hoanekaampe
woonde oom bram

in westerbork
zee hai:
mie kriegn
ze nait kepot

woarom dustoe
dat aaltemoal
o god
gottegod

bie langs

15-2-1944

doe leste traain
dij mie bie
winschoot langs
noar schanze
ridt

lag onder
dizze zulde
locht
mien jongestied

dag dode pabbe
doe ligst
hail dicht bie

woarhèn
goan wie

moat roamm

t klaainste laid
is groter as n bunder
daiper ast daip
wieder as doargunder

VAARREGELS

woar

aalaaltied
en naarns tou
voag en wiedz
woar en hou

woarhèn

t wordt zachies aan tied
t woord gruit al tot laid
mien oog zugt hail wiedz
woarhèn wait ik nait

woarom

vandoage gruien zie
mie zo mor tou
vandoage bluien zie
woarom en hou

zo mor/cantabile

benedn aan diek
speult n örgel deur t raait
de wind haar geliek
zong mien laid

twij moal toal

toal wie baaident speuln
koorn op dien meuln
doe in de speulnde wind
en ik weer kind

haand over laand
woorn vaarvm oet zaand
toal spinn oet klaai
koorn veur de zaai

twij moal laid

oopm klaid
zo zaacht as ziede
ik aai die laid
doe moakst mie bliede

maai mit mien woord
doe dichterhaand
hou swoarder klaai
hoe lichter laand

eelsk

mien woord is brös
as schichtig peerd
dat toegels lös
zich licht bezeert

doe

woord doe bist mie raive
toal doe instermint
laid doe blifst mie laive
inkt doe schrifst mie kind

laid om laid

mien laid kleurt goud
bie jeudnlaid
mien bloud zöcht bloud
aans nait

oameg

mien dreum haar hoast vannacht
ik huil hom nait goud bie
vanmörns heurt hai zacht
mie poestn in poëzie

in de vrende

om mien scholders
zai ik
woorn
hangn
mor ik vuil
ze nait

dat is maal

binn dij woorn
nou te wied
of bin ik
te smaal

finis

vragt veur de leste moal
t aanbreezend laid:
plougt dizze roege toal
die om tot aiveghaid?

TWIJSPAALK MIEN BLOASBAALK

1970

veur die
- ook dizze raais -

doek over ons laid
rook over ons laid
wèl dij dit leest
begript mie nait

pseudoniem

voaderlaand
van hoes en in tied
hail wied

assmis bistoe dichtebie
mor ja in dreumm
van mien poëzie

en boetndes
opschreevm
deur aander haand

noaderaand

”voaderlaand”

gevuileg

bie woorn laans
vuil ik mie vremd en aans
ainmoal veurbie
heur ik heur melodie

JUCHTERN

twijduustern

doe blinde middag
zet dien fokke op
schip van d'oavmd komt
mit opgestreekn zaailn

hail vremde dreumm
zètn tied op kop
de schare brekt mie
in twij dailn:

wat dee de dag
mit al mien dichterliek geschrief

wat dut de nacht
as ik vòt wakker blief

piene

doe smuie toal
in t zaacht gedicht
wèl dij dien
haarde noagels zugt

en wèl dij vuilt
doe toal zo smui
hou zeerstoe dust
as ik die spui

toal op ofstand

mien voaders verstaarf
ik heur die hier
woord op mien waarf
ik boeg die mit wier

veuroetzicht

as boonaartn
stoan mien vaarzn
nog in twijblad

mor ik zai
ze al dreugn
op de beune

beeld

as ruske tusn graas
oetroid mit gifteg gaas
wie jeudn oet dit laand:
onkruud in god zien haand

JEUDE

wèlle

oet mien guster
spijt mien laid
dijt mien woord
as roezend raait

sjabbes

gain kraande scheurn
sjoele goan

aanders weezn
aanders bliedm

tusn kip kap kogel
en widde wievm

sjoel is kaark wòrn

god hèt hier boomm kapt
dat waitn mien woddels:

mor dij tronkn
dij blievm
in mien bonkn

adreswijziging

vannacht wol ik noar sjoele tou
midn in dreum/mor k wos nait hou
mor k wos nait hou/midn in dreum
totdat ik op stroade verkleum

jeudnmonument

vlaag in top
mor grond blift kold
doe komst mit zolt
mor t aai is op

auschwitz

haand in haand
spoukn jeudn
swaart as de nacht
boovm dit laand

spouk aan spouk
boovm de groavm
swaart as rouk
vlaign roavm

boovm dij roavm
swaart as de nacht
staat god bie dij
groavm op wacht

?

dou ik die zöcht
op kold pampier
wastoe weer vòt
en ik bleef hier

mor as ik die
ais bie mie wait
din stoekn woorn
in mien laid

im memoriam patris

31-10-1923

maivm widde vogels
mag ik mit joe mit

vlaign boovm boomm
mit joen schaarpe snit

maivm swaarde vogels
boden veur de störm

dou ik joe zaag koomm
is mien pabbe sturm

staarfhoes

over de spaigel
hangt moeke wit loakn

klokke staait stil
en gedienn hangn slicht

pabbe is dood
twij jeudn koomm woakn

hou laank hèst doe wacht
doe mien smale gedicht

bie jeudn mag n liek tot aan de begraftenis
nait allinneg blievem

schoon schip

mit zien woord
keunink te riek
moakt mien laid
mien laaie liek

JEUGD

melancholie

haarstbloarn broen en rood
de locht hail wiede
veurbode van de dood
komt op verziede

aaltied

in t loug/bie t verloat
hail vroug en hail loat
staaistoe op mien bozzem:
vrouger mien blözzem

dialogoog

- ik bin ja veuls te groot
en doe bist veuls te klaain -

- lot mie nait lös
ik kin nait zain -

blinde meneuvels
reukeln deur de nacht

- hai gèft verloorn -
heur ik zacht

winschoot/syndromatisch

mit jeugd beloadn
krek as mien laid
zitn dizze stroadn
in t swait

vol van wat was
mor laank al nait liekt
en baange deur t glas
noar boetn kikt

boeskool

21-10-1969

mit daauwdrupm op
zien bloarn let zai
n boeskool zain:
vrucht van heur laand

dij ligt hail rusteg
gruineg blaauw
en vochteg
in heur haand

ik dink aan
"dauw hangt parelen"
van j.h. leopold

zai komt oet
aikaamp dicht
bie finnerwold

veur simon van wattum

wie speuldn
in beersterstroade
waistoe dat nog

doe wast
nog nait geboorn
wie speuldn toch

den dichters leevm
boetn roemt' en tied

as kinder
zo blied

in traain

verweerd gezicht
van òlle vraauw
teert mien gedicht
as taauw

foxhol

aaibers voarn deur locht
coasters over wereldzeeën;
waarvm aan dit braide daip
roemte: doe mien hakkezeen

pekel

wat hom ploagt:
stamboom dij wuir zoagt
wat hom drift:
stobbe dij zitn blift

stobbe = "stomp" dij in grond blift zitn
as boom òfzoagd is

fatum

dommit komt de dood
op de wies van de wind
ik heur hom al zingn:
hou kint

MIEN LAID DAT VLOGT

1970

in memoriam matris

as klaain gedicht
veuraan in mien gedichtenbouk
doar staaistoe moeke
mit dien schuddeldouk

twievel

mien laid dat vlogt
hoog in de lucht
fluustert mie tou
ist hoog genogt

epigram

mien òlste plunn
dien woorn - grunn -
dien laider haitn
mien nijste vrunn

VAARREGELS

òfstand

mien ik staat bie
mien laid in t kriet
mien woord ligt veur
mor ik wait nait hou wied

”cultuur”

lot mie in mien bedrief
as boer begoan
zo laank ask woorn schrief
oet oerbestoan

polyglot

as frans en duuts
heb ik die in mien buuts
ainmoal en aaltemoal
mien toal

bis in idem

mien aander zulf
ston zo verfoesd
dat ik hom vruig
bistoe verhoesd

winschoot 1920

hoele van post
zaandkoele op gaarst
wat ik dou wos
vergaait in dizze haarst

melancholie

mien woord snidt in mien vlaais -
hailndal in toes
kom ik van minne raais
mor nait noar hoes

post: holtzoagerij
gaarst = zaandgrond; buurt in winschoot

foto

petret van potjewied
wat laagstoe blied
wat bistoe dood
wat bistoe wied

de veenkelonies

houminneg moal
zulde kenoal
mor aaltied aans
as dizze toal

potjewijd: fotegroaf oet winschoot

körtmous

vrouger
komst nooit weer
dust allinneg
loater zeer

JIZKER

jizker (jizkor) = hai - god - mag gedinkn:
begunwoord van gebed veur dode jeudn

**- winschoot -
engelsestroade**

mien laid
doe magel
in mien hoed
wèl kin die leezn

de deure
van mien jeugd
staait op de gloep
wèl zol doar weezn

bostroade

mien sjoel is blind
dij zugt gain jeudn meer
naachts in de wind
heurt zai gereer

boudelschaaidn

veur pabbe

dien talleszak
van gruïn fluwail
heurt bie mien dail

hai zugt slim koal
dien talleszak
ook in mien toal

mit aign bloud
vaarw ik hom rood
aans gaait e dood

nou gruit hai gruïn
mie zo weer tou
en k wait nait hou

in talleszak wordt bidklaid = talles bewoörd

deur t roam

ik heur mien moeke
braain

zo scharp vuil ik heur
praimm

dat vingers woorn
graimm

folklore

hai kleurde hier nait
hai bleef jeude

- jeude jeude
wat joekt mie de neuze -

hai vruig aan deure
mok oopm as t kin

- ast gain jeude is zee aine
din komter mor in -

en hai kwam nait
veur joe gain neude

hai kleurde allain
bie swaarde jeude

sjabbes

21-2-1970

gedachtn aan vrouger
aan vrunn' en goud
bloumm mit stingels
in voazn vol blood

verstoppertje

kiek eevm opzied
zègt mien woord tot mien laid
din zugstoe de tied
en hai zugt die nait

”proef” op de som

mainsttied wait ik
mie zo dichtbie
dat ik noa schoultied
weer goa speuln
bie rensel langs
bie euliemeuln

mor as ik din
in haardbrood biet
bin ik mien
aign tann
kwiet

valkenjacht 1942

ainteuneg as
zien stadskenoal
is mien twij
doezend joar verhoal

van soamel vaalk
zien hoar was swaart
wèl heurde klokslag
van zien haart

dou hai veur t lèst
op stadskenoal
mitspeulde in dit
old verhoal

matthäuspassion

- *boetnstoander heurt bach* -

bie t swoare koorn
heurt ook pluus

hier is mien deure
doar mien sleudel

hier lign noagels
doar staait t kruus

ook jesus christus
was òl jeude

westerbork

zunschien en haarst
op blauwe haaide
ik zèg joe t gelaaide
aan: aan allebaaide

DOE AKKER IN T ZOAD

priapische poëzie

hoogleid 1 : 2

dien smokn
smoakn fien
zwitter nog
as wien

priapos 1925

pampier: dien lief -
ik was die inkt en pin

nou ik dit schrief
woar gingstoe hin

wie baaidnt speuldn
op braide baank

ik haar nooit heurd van freud
mor hai beston al laank

hooglied

- *woarom nait oet t hogelaand* -

zaacht en helder
doe bist mien kwelder
en doe bist mien diek
liek is riek

vlam

liek as n keers
mien lief in dien hann
ik vuil doe verteerst
as wie baaidnt verbrann

kruusroadsel

op weg noar mien hoes
verdwoalst in mien hoar
mien kruus is kroes
hier is dien spoor

coitus

t anker lös
twij widde tjaalkn
mit zaailn bol

wèl heurt deur
t stinn van de wind
heur laifde blind -

twij tjaalkn in
hail smale bocht
onder wiede locht

post coitum

wat heb ik vertèld
as ik die verloot
doe wèl in mien vèld
doe akker in t zoad

blijhamsterweg 1926

ittjebijen/aalbeerns
vrijen onder steerns -
gedachtn dijen
krudoorns/ittjebijen

NOAGEWAS

groteske

binn de heege
van mien meneuvels
vuil ik glad ies
onder mien scheuvels

mor veur ik verzoep
bin ik hail wies
lèg ik as jeude
baalkn onder t ies

dörsteg

mit kloare toal
doe wiede wad
zoep ik mie
aan dien kwelders zat

en mörn vroug
mit nöchtern lief
begun ik weer
as ik dit schrief

derk sibolt hovinga

op zien 60e

muzen bliedm wakker
boerenploatsn sloapm

woord gruit
oet de gruine
akker

en wordt woapm

gain weerklank

gedicht mien lust
mien woord bevrust
sikkeneureg en sneu
wacht ik op deu

- DRIJLOEK AS OUTLOOK -

gebed

dij wiezer draait
mien leevm vòt
lòt mie mien laid
nog eevm gód

doodstiedn

zacht fluustert de dood
woar blift de tied
verlangst was hail groot
nou ist ja zo wied

epitaaf

as mittertied ook dit verstaarft
gain jeude meer van jeudn zingt
din blift van mie vaair regels staark
mien stinnd laid as stainen zaark

veurzörg

mien lèste bundel
dou k op grundel
nog ainmoal boas op aign aarf
veur dat ik staarf

HÈLP MIE T ONTHÒLN

1977

veur pabbe (1923) en moeke (1942)

al is n òlder nog zo aarm

hai dèkt toch waarm

(òld gezègde)

pietas

ook om joen hoes
dat nait meer bestaat
gruit aalweg gruin
aailoof mien laid

mooibluiers/aanloop

bie scheerlien laans
poot ik wat woorn
mor as ik loater zuik
binn dij naarns

woorn vroag ik
woar binn joe bleevm

hèstoe zo zègn zai
ons din wel schreevm

mit twij moaten

dichte bie

lòt mie groavm/toal
lòt mie droavm/woord
lòt mie vlaign/laid
tot ik dichter hait

wieder op

woar blifstoe mien steern
ik vuil die van veern
dat kink nait goud veeln
k wil mit die verkeern

HÈLP MIE T ONTHÒLN

cyclus

wandelnde jeude
goa toch zitn
(òld gezègde)

òl jeude

wat dustoe hier
aanloper op vremde blaik

wat zöchstoe hier
is dien geheugn zaik

- wat waik -

vrijdagoavmd (1920)

brood onder servet
deur moeke vold
en noast de galle
blaauw potje mit zolt

in golden schien
zeegnt pabbe de wien:
rezienn mit sokker
waikelk in wotter

wie woonn op roemte
onder leege volkn -
'doe hèst ons oetverkoorn
boovm ale volkn'

vrijdagoavmd-rituwail: inwaidn van
de sjabbes mit wien (kiddoesj/kiddesj)
en brood (galle) mit zolt

òflegn (1942)

op t hinklaid
nait verzöcht
wol ik mie
goan bekloagn

mor k wos de weg nait
dij ik zöcht
en wèl mos ik
ook vroagn

netoares schreef
wenneer en woar
mien moeke wuir
gain zestig joar

lèste snikke

woar ik ook
mien woonn zuik
joe neem ik mit
t is doezend wonder

joe dreumm dij
ik stoomboot muik
mit ale winsn
in t veuronder

en daip in t roum
mien sloap dij tast
noar vraauw bie t rour
dij toeter blast

mor smörns vroug
komt zunder vracht
snikke weerom
oet swaarde nacht

zunder zien last
oet swaarde oost
mit vraauw dij blast
last post

pampiern wereld

òl kraande ik vòl
die mit kinderhann
tot kaaizer en kof
oet toverlann

nou bistoe mien
steek van nepollejon
din weer mien boot
dij nait voarn kon

woarom mout ik
noa zoveul joarn
as kaaizer nepollejon
in tobbe voarn

angst

dàt lot doun
dat is wèst
mor k wil t
nait leuvm

doarom moak ik
oogn dicht
trek gedienn
veur t gezicht

schrief bie laampe
wat ik wil
as n moes
zo stil/zó stil

dat ik veur
miezulms baang
geruzzel heur
achter t behang

van mien aign pinne

koksioanse buurvrauw

immegie veldkamp
mommelkemouer
rokstoe nog
zo staark

- hoann binn te duur
veur t vouer -
- ales is gods
waark -

k heur die nog
biebelse tòlk:
jeudn binn
t òlle vòlk

k zai nog goud
hou doe die bogst:
- daanke heer
veur wastoe brogst -

SOL OCCIDENS/
DE ZUN KROPT IN T NUST

cyclus

de oavmd bringt joe thoes
(òld gezègde)

praesens absens/wied weg

drijkap dij hail
mien roemte overspant

de roemte van
mien kört gedicht

ik zulm/mien muze
en mien fantezie

dij dinkt: wie hebm
hom in t zicht

mor veur dij t wait
binn zai mie kwiet

bin ik van ale
drije wied

wied van mien muze
en mien fantezie

mor t aalder-
wiedst van mie

hortulanus sum/toentjeder bin ik

houzokke laider
oet mien toene
plòkn

goldjebloumm
mit broene
lòkn

houzokke bloumm
in mien boukn
pootn

ainzulvege laider
dij gruin aan
slootn

**laudator temporis acti/
dij prist wat veurbie is**
(prediker 7 : 10)

laign in kemizzie
dat dut mien laid

din zo geef
as ik die zai

- vrouger -
zo wastoe nait

in kemizzie
mor van wèl

kin niks scheeln/
- vrouger: vertèl -

balans/òlle nije 1970

eevmder doe
bistoe sekuur

hou swoar is din
dit lèste uur

ik tèl mien doagn
stòk veur stòk

dag òlle joar
doar slagt de klok

sol occidens/twijduustern

de zun kropt in t nust
achter mien laid

wastoe hier dust
begriep ik nait

doe bist ja dood
bedink ik muide

mien inkt zugt rood
mien woorn bluiden

ex tenebris/oet duustern

nachtelk gerucht
k heb spoukn zain

heur k moeke weer:
k heb n bonk in t bain

- woar kwam joen hoge
stem din heer -

zee zai: mie jong
di's veur de lèste keer

zugstoe - mien haart -
mien baaide hann

- dij binn ja swaart -
dat komt van t brann

marche funèbre/

veur ome simon

laandjeude oet kenoal
laandjebloume oet mien vèld

aingoal oet mien toal
as treurmeziek wèld

mien gaist zugt hom kloar
hai staat hier hail groot

verdrait ston hail schoar
zai muikn hom dood

doe muze dou t woord
veur dij aarme stovvel

ook hai wuir vermoord
tamboer slagt de roffel

kenoal 1972

was vrouger hier gain sjoel
vroag ik aan vremde vraauw

voag wist heur haand:
joa doaromtu

de störm blast om t verloat
as rogge bogt mien roggegroat

LÖS LAAND

'ploatske'

dichterliek zulfpetret

hail loat op drift
sloek schreevm schrift
lös laand
oetstookn haand

òl klaaier

gedichten:
hupseeln
van mien geheugn

knèlnd laid:
spanboksem
om mien jonge joarn

ook in de streektoal
löpt mien muze aaltied
op hozevöddels

woornbouk van ter loan

ik bloader
hin en weer

woorn op
waggel waarf

zok zuikn
dut slim zeer

van vrouger
bladdert vaarf

toverlanteern

op rommelmaark
òlderwets schienvat kòft

om mien jonge joarn
eevm te lichtn

mor op kloorlichtn dag
wil duustern nòg nait swichtn

tempus ruit/tied jagt

woarzó din
stroade om vaair uur

doe hèt mie weer
bie t bain

leevmt is kört van duur
tied hèt haart van stain

winschoot/meert 1972

zonne laagt zuneg
dikke bos wind
verbeelns verschuunn
mien dag dij al wint

winterkoorn

bevroorn slootn
oet mien jongestied
ik schrief joe aan baalke
mit dubbeld kriet

zulvern spaigels
kraansn van kreuze
mit widde peerls
oet gloazn deuze

nait duur genogt
mit dubbeld kriet
joe slootn
oet mien jongestied

veurlopeg òfschaaid

woorn lign
der nog plantaait
mor doe muze
vragst zuneghaid

AIGN ETMOAL

1977

roum van kinder
binn heur òln
spreukn van soalemo 17 : 6

verstandhòln

moi'n muze
hou gaait' mit joe
oareg nuver
tou mor doe

veuròlders

daip in t loug
- oet bèste gronn -
bistoe geboorn
mien grunneger laid

schievm van ploug
deur vrisse wonn
sniedn mien woorn:
ik vergeet joe nait

tusn vlachtwedde en bourtange ligt "op de stobm"
verloatn jeudnkerkhof

aign etmoal

doek die nacht
veur mien dreum
dij oet veurtied lacht

doek die dag
veur aignste dreum
dij mie nog liedn mag

VOX

roege taal
veurdat ik heur
in mien meuln moal

bloum van meel
as ik heur
in mien laider veel

woensdegoavmd/31-10-1923

stombe duustern
zichtboar aan licht
doar was dood
met scharpe zicht

kaddisj

nikkeln hallozie van pabbe
wuir noa zien dood
van zuver gòld

gòldsmid tied
is n wondere keerl

grinzn

mien geheur
hèt gebrek aan geluud

doarveur
waast gain kruud

wèl duurt dien dode lipm
in inktpot stipm

petret van opoe

heur goud gezicht
praimm in mien gedicht

stoer waark veur woorn
ik dou mien plicht

mor wèl dij
aan mien wieze wint

zègt ainmoal mor:
ik heb heur kind

confessio judaica

òfslodderd geleuf
wat dustoe
mit mien vleedn

- och heedn -

boesjeude/woarschawwn

van jeudn en van spoukn
leezn ie allinneg nog in boukn

mor as onkruud nait vergaait
zo laank as weerd bestaat

blift oppaazn bòsschop minskn
ook veur dij boukn

net as vrouger veur jeudn
en loater veur spoukn

j.c. bloem/noagedachtnnis

noajoar
op zien swaartst
komt de aaide
lichtn

mit n laand vol
haarst
in n haand vol
gedichten

röttem/schipbreuk

woar blifstoe wind
mien zaail hangt slok
ol aailand wacht
op vrije vogels

op mien dek
ligt swoare drok
van doezend widde
kip kap kogels

vuurkeerls oet
oldachteg verhoal
zingn as liesters
in roege toal

psaalms van god
dij zok nou bokt
en schippers in
de daipte lokt

laive schipper
t wotter hoog
glimt as
gòln reegnboog

seeln mit schoem
gòlm zulverkleurd
luudn metini
hèst klokke nait heurd

as ik smörns
wied van wad
aanspuil in
vervremde stad

dreum ik nog
van kip kap kogels
in de locht
van vrije vogels

raaiderlaand/laidierlaand

aan haarddroadn
fien as spinwöbbe
hong van naacht
sikkom t haile noorn

mor wel zo vaast
dat aal woorn
van mörn bléévm daauwn
as aan koabeltaauwn

bergen belsen 1944

woorn dij kleumm
onder duuts loakn
doaronder dreumm
dij wied-weg woakn

historia hesterna

bin al vroug in de weer
guster achter heer
veur vandoage gain tied
mörn is veuls te wied

èlk leuft ziennt

woorn overgòln
mien blikn paanje
doaraan is gain hòln
gain förm zunder fraanje

vrije wil

drifteg woord
poest eevm oet

laid mout nog gruïn
achter mien roet

ik stoa der boetn
mit mien schrievm

astoe wilt
magst aaltied blievm

im memoriam

hooglaaid 2 : 7

geheugn dreugt
as goud op heege

k wait nog woar heugt
en wèl heur goud

verbeelns stoan
mien winst in weege

woar blifstoe wicht
van vlaais en bloud

omwingsels

toal dij zok verweert
befommeld in taze
dij mien vloedn keert
as versleetn jaze

naarns nait

winst
dij mie verròpt
waarkelkhaid
dij mie verstòpt

tot hier aan tou

daank joe
stoere toal
kainholt
oet mien veen
smui as ween

sub specie aeternitatis/vergankelk

dat hai zok zo gebeert
was dat aal piene weerd

wat blift van hom
dat al vandoage nait verteerde

dit kold pampier
woarop zien guster reerde

1985-1945/FATTEG VAARREGELS

(hier veur t eerst drokt)

de stro

vaarregel laid
zo laank as braid
mien brözze baand
lang mie de haand

vignet

drokkersmaark
van aal mien poëzie:
wat nog koomm mout
is aignliek al veurbie

as

as ik dāt waitn haar
mor wèl kon dat waitn
wat wait ik van loater
dat mie vandoage mos verdraitn

onthaimd

mien vleedn stoef herhoald
in mien heedn vrij vertoald
vragt mie doaglieks oet eerns
bistoe hier nait verdwoald

struusvogel

mit rogge
teegn klokke
vuilk t schuurn
van de uurn

ambivalent

bin mittie wies
maal mittie toal
al zugstoe gries
al kikstoe voal

mit dat gebrek geboorn (1912)

wat muze mie brocht
in vogelvlocht:
hail leeg hoes
hoog in de locht

kerakter

toal in boezeroen
van beeldriekdom doen
bie aal mien juchtern
blifstoe nöchtern

meedeljon

vaail/voel-nadde douk
wat dustoe hier in dit septiele bouk
dien moeke's hann bezingn
dij mie veur deure vringen

ambachtslaidje/degelk

kreeg woorn op zicht
dij luijm veuls te slicht
k heb ze weer mit om doan
din mor gain gedicht

ambachtslaidje/ongeleegn

muze kom ais wat noa veurn
din kin ik joe beter heurn
wicht waagert hail kört:
wil joe mie nait steurn

roadeloos

toal/tiereg tunder
onder doezeg doargunder
vuurstain is vòt
wat begun ik doarzunder

schien teegn

vaarregel-gedicht
vaast veur mekoar
as veere zo licht
van vrouger slim swoar

òldamster dorado

achter diek
sliern woorn van sliiek
gòld veur mien gedichten
mederjoal veur meziek

”de riekdom van de grunneger toal”

wèl wol t löt nait verstoan
in dit aarm-rieke laand
oet slochter kwam ter loan
eerdgas eerst noaderaand

moat

poëzie dij mie kwèlt
hou wied ook dien vèld
in vaair regels toal
is ales vertèld

schien

mit aign toal
pertij aingoaal
vuilt wat ik schrief
hou vremd ik blief

bekinde

doe poëzie
wat waistoe aignliek van mie
meer as genogt
haark docht

staarmwoar

ainzoame dij bleef
en mor nait kin vergeetn
mien geheugenis is te geef
staarmwoar: ik leef

numeri 14 : 32

noa fatteg joar swaarm
geslacht dat mout staarvm -
duuster dreumm bie de bult
wèl zèl dij domt aarvm

aarfzunde

preekt ons domie wied-spraaide aarm
op zien gezicht dij traauwe trek:
swaarmd vòlk dat mout ook swaarm
das ainmoal zien aarvelk gebrek

theologie/haard

òl testemint/bikkel en stain
doarin binn ale domies ain
mor mien òl vòlk is nog aaltied nait wind
aan zaachte ziede van nij testemint

theologie/zaacht

jok van ons wet
wat gain domie wait
doe vuilst nog net
as moekes klaid

kattechoatsie

armageddon n hail ind?
dink aan joen aign dörp op drint
din komt vanzuls theologie
op biebelkoarde dichtebie

nostalgie

jeudnmonumentn op riege
wээр zo'n lözze flotter
sjoels vernuuverd bie t stiege
vaals as schoem op wotter

feestmoand 5745

jontef bie vrouger op beune
verschimmeld as aartn en boonn
kleurn dij nait veul meer teunn
vandoage alweer rousesjoone

volgorde/jiddisje memme 1918

doe bist mien kaddisj
mor eerst mout ik dood
zag zai hom staarm
heur kaddisj in d'aarm

september-oktober is jeudse feestmoand (tiszrie)
dij begunt mit rousesjoone = nijjoar

"mien kaddisj" nuimdn mouders zeun, dij noa heur dood sikkom
n joar laank doagelieks in sjoel "kadcisj" zee

natteghaid

”vandoage reegnt’ aal vòt”
heurk òlle stem weer winkn/
heedn dreug as hòt
wordt nat in mien bedinkn

kòlle

verweerde stem oet ommelann:
hèst kaggel al brann
miemert mien maggel
hou dood is dij kaggel

”test”

herinnerns
maank dove kolen
dij zingd bliev
laank noa polen

klokspul metini 1983

zulvern geluudn
zaacht as haarp
heurt geheugnis luudn
as stiekel zo scharp

eersterd

ie kint leuvm of nait
k bin nog nooit veur jeude raagt
zee d'aander vraid:
astoe eevm waagt

selbsthass

aignwies spaigelbeeld
dat mie laank al verveelt
ik draai mie om zo vòt
of haauw spaigel kepot

ainzoam

nachtelk uurn
dij dobbeld duurn
ik zuik noar vinsters
in blinde muurn

pot verwit keedl

vandoage bistoe zulde dag
dijk guster en eerguster zag?
mor ja vragt dag/bistoe din nait
dezulde ook zo wied ik wait?

nachtkaarvel

dag van heedn
dij onverteerd
mie mörnvroug
as guster bezeert

vaasteghaid

dóagn hangn annander
as dreug zaand
ik bin mor wat wies
mit klinder aan waand

haerst 1984

broene kleur dijk keur
joargetiedn goan deur
haerst is al veurbie
t heurt winterg in mien poëzie

winter 1984

ganneke/sunterkloas
waarm'erenrens binn hier boas
mor kòlle dij komt
dinkt: dood is al domt

ganneke = jeuds lichtjesfeest in zulde tied

kleurnblind

in winschoot
leef ik oet dood
as rout zo swaart
as bloud zo rood

20-11-1984

finem respice

ainmoal toaie toal
komst veur de lèste moal
mien vaarregel blödt
om minselk löt

finis

lèste stap
lèste hap
lèste slok/
wat wok

BIBLIOGRAFIE

van het afzonderlijk verschenen Grunneger
en op Groningen betrekking hebbend dichtwerk
van Saul van Messel

Deze bibliografie draagt een voorlopig karakter. Ontleend als zij is aan een totaal-beschrijving van mijn poëzie, samengesteld door Drs. A. K. Offenbergh, conservator der Rosenthaliana, die te zijner tijd zal verschijnen.

S. v. M.

VROUGER OF LOATER. Gedichten. Winschoten: Van der Veen 1969.

TWIJSPAALK MIEN BLOASBAALK. Gedichten. Winschoten: Van der Veen 1970.

NOA VIEFENTWINGTEG JOAR/JIZKER.

Rijmprint april 1970.

Aanvankelijk verschenen in de Winschoter Courant.

MIEN LAID DAT VLOGT. Gedichten. Heemstede 1970.

Uitgegeven in eigen beheer.

Kolofon: "Dizze mien daarde bundel in t grunnegers verschieent november 1970 in n oplag van '100 ex."

POLDER. Haarlem: Carlinapers 1975.

Eénmaal gevouwen folioblad, gedrukt in blauw, rood en zwart.

Kolofon: "De oplage van dit met de hand gezette en gedrukte vers bedraagt vijftien genummerde ex."

AIGN ETMOAL. Gedichten. Heemstede 1977.

Uitgegeven in eigen beheer.

BENSJEN. Ballade. Haarlem: Carlinapers 1977.

Eén gevouwen blad in omslag. Gedrukt in rood en zwart in een oplage van 100 ex.

BENSJEN. Ballade. Haarlem: Carlinapers 1977.

Editie in ander lettertype en omslag. Eveneens in een oplage van 100 ex.

FOXHOL. Ballade. Heemstede 1977.

Eén gevouwen blad. Nieuwjaarswens. Uitgegeven in eigen beheer.

Kolofon: "De ballade Foxhol verschijnt ter gelegenheid van Rosj Hasjana 5738 in een oplaag van 250 ex."

Gedateerd: 12 september 1977/29 elloel 5737.

HELP MIE T ONTHOLN. Gedichten. Heemstede 1977.

Uitgegeven in eigen beheer.

De bladen eenzijdig bedrukt. Oplage 100 genummerde ex.

JOZEF DE DROMER. Ballade. Haarlem: Carlinapers 1977.

Zonder titelblad. Omslag titel.

Gedrukt op Ingris ter gelegenheid van bevrijdingsdag 5 mei 1977 in een oplaag van 100 ex.

KOMENDE UIT DE FOLKINGESTRAAT. Groningen 1977.

"Voor P. L. de Vrieze, architect.

10 mei 1977."

Eenbladsdruk op getint papier; het gedicht gedrukt over een plattegrond van de A-kerk te Groningen.

VADERLAND IN DEN VREEMDE. Joodse balladen uit Groningerland. Amsterdam: De Engelbewaarder 1982.

Op het titelblad gedateerd: 4/5 mei 1982.

Kolofon: "Vaderland in den vreemde is een extra-uitgave van het kwartaaltijdschrift De Engelbewaarder. Het is een literaire bijdrage tot de cultuurgeschiedenis der omgekomen joden uit onze noordelijke provincie. De oplaag van deze door Leo Creton typografisch verzorgde bundel bedraagt 300 ex."

DRENTHE. Een bundel joodse poëzie. Zuidwolde: Het Drentse Boek 1982. N° 1 van de serie HORIZON-TAAL, literaire reeks van de gelijknamige stichting.

Kolofon: "In grote lijnen omvat deze bundel een aantal cycli die eerder verschenen in DRENTHE, provinciaal maandblad uitgegeven door het Drents Genootschap (culturele raad voor Drenthe)."

Met enkele gedichten in het Grunnegers.

GRONINGEN. Een bundel joodse poëzie. Heemtede 1983.
Uitgegeven in eigen beheer.

Kolofon: "Dizze bundel wuir drokt in n oplaag van 200
exemploarn."

VADERLAND IN DEN VREEMDE. Joodse balladen uit Gro-
ningerland.

Tweede druk. Zuidwolde: Het Drentse Boek 1983.

Wederom in HORIZON-TAAL.

Kolofon: "Deze tweede druk... verschijnt op bevrijdingsdag
1983."

BOURTANGE. Tien gedichten over één thema. Heemstede
1984.

Uitgegeven in eigen beheer.

Op het titelblad gedateerd: Rosj Hasjana 5745.

Kolofon: "Dit bundeltje verschijnt... in een oplaag van 100 ex."

INKELE RAAIS. Gedichten. Zuidwolde: Het Drentse Boek 1984.
Wederom in HORIZON-TAAL.

Kolofon: "Veur bibeltaikn in de regio: dit is mien zeuvmt
bundel in de streek-toal....."

Omslag-tekst: "..... Bij de Stichting Het Drentse Boek
publiceerde Saul van Messel nu inmiddels drie poëzie-bundels.
Deze laatste valt samen met de toekenning van de literaire prijs
van de Stichting t Grunneger Bouk 1983." Voor de bundel
GRONINGEN.

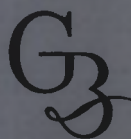
KOLOFON

Ongeneesek wuir drokt in n oplaag van 500 eksemplaaren, waarvan 250 nummerd - en taiknd deur de dichter.

as ofschaaid: mien touvlocht

woord veur woord
mit opzet zin
toal dij mie schoort
tot t bittere in

Stichting 't Grunneger Bouk
1985